

Ks. HELMUT JAN SOBECZKO

ZNACZENIE DIECEZJALNEJ KOMISJI LITURGICZNEJ

Na marginesie *Ramowego Statutu Diecezjalnej Komisji do Spraw Liturgii i Duszpasterstwa Liturgicznego*

Publikowany w tym numerze "Liturgia Sacra" tekst *Ramowego Statutu Diecezjalnej Komisji do Spraw Liturgii i Duszpasterstwa Liturgicznego*,¹ mimo uchwalenia go ponad pięć lat temu (21 VI 1991), zasługuje na uważną lekturę, a przede wszystkim na lepsze wykorzystanie w poszczególnych diecezjach polskich.

W okresie posoborowym Konferencja Episkopatu Polski dwukrotnie zatwierdzała statut dla Diecezjalnych Komisji Liturgicznych. Po raz pierwszy 24 stycznia 1968 r., a po 23 latach po raz drugi 21 czerwca 1991 roku. Świadczy to o ważności i znaczeniu Komisji. Warto zatem bliżej przeanalizować powody powoływania przez biskupów takich komisji w swoich diecezjach (1), wskazać na ich pierwszy statut i rolę Komisji Liturgicznych w okresie wprowadzania posoborowej reformy (2), następnie w oparciu o drugi statut przypomnieć jej obowiązki i możliwości działania (3), a we wnioskach końcowych zasygnalizować najpilniejsze zadania na dzień dzisiejszy (4).

1. Soborowy i papieski nakaz powołania Diecezjalnych Komisji Liturgicznych

Obowiązkowe istnienie w każdej diecezji Komisji Liturgicznej lub jednej Komisji dla kilku diecezji wprowadza postanowienie soborowej Konstytucji liturgicznej, kiedy stwierdza: "Dla popierania nadal w Kościele akcji duszpasterstwa liturgicznego Sobór święty postanawia, iż (...) należy ustanowić Komisję Liturgiczną w poszczególnych diecezjach dla popierania działalności liturgicznej pod kierunkiem biskupa. Czasami może się okazać właściwe, aby kilka diecezji utworzyło jedną Komisję" (n. 43-45).

¹ Zob. s. 111.

Powyższe postanowienie soborowe nakazuje wprowadzić w życie również papież Paweł VI. Nakaz papieski jest bardzo mocno sformułowany w Piśmie Apostolskim Motu Proprio *Sacram Liturgiam* z 25 I 1964 roku.² Czyni to w sposób rzadko stosowany w dokumentach papieskich, powołując się na apostolską powagę nakazuje oraz postanawia ("auctoritate Nostra apostolica atque motu proprio praecepimus atque decernimus"), "aby, stosownie do przepisów art. 45 i 46 Konstytucji liturgicznej, w każdej diecezji powstała Komisja (Rada), która pod kierunkiem biskupa będzie się troszczyła o lepsze poznanie i pielęgnowanie liturgii. Niekiedy może być wskazane utworzenie wspólnej tego rodzaju Komisji dla kilku diecezji".³

W oparciu o oba te dokumenty Konferencja Episkopatu zatwierdziła pierwszy statut Diecezjalnej Komisji Liturgicznej i wezwała do ich zakładania w poszczególnych diecezjach. Nic więc dziwnego, że w latach 60-tych powstała większość Diecezjalnych Komisji Liturgicznych w Polsce. Na te lata przypada również największa ich aktywność. Jednak po "wprowadzeniu" posoborowych ksiąg liturgicznych ich działalność osłabła, a najczęściej prawie całkowicie zamarła. Nowy *Ramowy Statut* z 1991 r. pragnie na nowo ożywić działalność diecezjalnych komisji.

Z perspektywy 30 lat słuszne okazały się założenia Episkopatu Polski odnośnie do sposobu wprowadzania soborowej reformy liturgicznej w Polsce. Założenia te oparte były z jednej strony na kolejnych dokumentach rzymskich, a z drugiej zaś na własnych kryteriach i "ubogich" możliwościach realizacyjnych. Kierowano się przede wszystkim kryteriami natury duszpasterskiej. W porównaniu z krajami zachodnimi świadomie postanowiono przedłużyć okres wprowadzania reformy liturgicznej o kilkanaście lat, gdyż zdawano sobie sprawę, że tylko wtedy możliwe będzie tłumaczenie i przygotowanie do druku oraz wydanie nowych ksiąg liturgicznych. Co ważniejsze, zauważono, iż skuteczność i sens wprowadzanej odnowy zależeć będzie przede wszystkim od stopnia przygotowania duchowieństwa i wiernych.

Mimo początkowo zachowawczej postawy do soborowej reformy liturgicznej Episkopat Polski przyjął zasadę stopniowej realizacji tej reformy w Polsce. W odpowiedzi na ankietę watykańską z 1967 r., pytającą o sposób realizacji odnowy liturgicznej w Polsce⁴, Prymas Polski kard. S. Wyszyński, w imieniu Episkopatu zaznaczył, iż biskupi pragną uchronić Polskę od

² AAS 56: 1964 s. 139-144; tekst polski zob. WUDO 19: 1964 s. 190-192.

³ *Sacram Liturgiam*, n. I.

⁴ Arch. Kom. Lit. Episk., t. IVa: *Responsum ad adnexium litteris die 15 VI 1967 scriptis additum, continens summarium declarationum Conf. Episc. Poloniae, N. 3424/68/P.*

widocznego w innych krajach zamieszania i nieładu, dlatego "postanowili działać rozważnie i z odpowiednio długim czasem na realizację następującego planu działania":

- przede wszystkim przygotować wiernych przez dogmatyczną Konstytucję o kościele *Lumen gentium*, gdyż "stwierdziliśmy, iż brak znajomości tej Konstytucji w społeczeństwie ustawia w złej proporcji reformę liturgii, zmieniając ją na gorączkę zmian, bez należytego zrozumienia ich celu";

- potrzebny jest odpowiednio długi czas na przygotowanie tekstów i druk ksiąg liturgicznych, co w Polsce jest wyjątkowo trudne, i dlatego zbyt późno wprowadzenie reformy;

- również odpowiedniego czasu wymaga przeszkolenie duchowieństwa, aby z należytym zrozumieniem przyjęło zmiany i umiało je wiernym wyjaśniać;

wreszcie potrzeba czasu na owocne pod względem duszpasterskim wprowadzenie wiernych do odnowionej liturgii, co przy naszym duszpasterstwie masowym nie jest łatwe.

Do tego dochodziły trudności obiektywne, zwłaszcza ograniczone możliwości druku lub powielania różnego rodzaju materiałów formacyjnych. Warto po latach przypomnieć szczegóły powyższych założeń, gdyż w niczym nie straciły swojej aktualności i wciąż czekają na swoją realizację⁵

Z perspektywy lat należy przyznać rację obawom Episkopatu przed niepogłębioną reformą liturgiczną. Wystarczy nadmienić, iż w ciągu dziesięciu lat (1969-1979) przetłumaczono i wydano 20 ksiąg liturgicznych w języku polskim. Był to ogrom pracy przy bardzo małych możliwościach finansowo-technicznych i personalnych. Te księgi należało następnie w sposób umiętny wprowadzić do parafii. Trzeba pamiętać, iż dla większości reforma była prawdziwym zaskoczeniem i zastała grunt nieprzygotowany.

Strategia Episkopatu polegała ponadto na całkowitym podporządkowaniu sobie spraw liturgii, jej odnowy i sposobu wprowadzania jej w Polsce. Wszystkie decyzje liturgiczne były podejmowane przez Konferencję Episkopatu. Miało to decydujący wpływ na działalność zarówno Komisji Liturgicznej Episkopatu, jak i innych ośrodków liturgiczno-wydawniczych. W myśl powyższej zasady zabroniono eksperymentowania w liturgii, z wyjątkiem ściśle określonych wypadków, a duchowieństwo zobowiązano do ścisłego przestrzegania ogłoszonych przez Episkopat norm wykonawczych. Należy również

⁵ Obszerniejsze omówienie zob. H. J. Sobeczko. *W trosce o liturgiczne dziedzictwo. Życie i działalność duszpastersko-liturgiczna biskupa Franciszka Jopa (1897-1976)*. Opole 1986 s. 150-154.

stwierdzić, iż duchowieństwo w Polsce pod tym względem okazało się dojrzałe i zasadniczo nie było większych nadużyć i niesubordynacji.

2. Pierwszy Statut Diecezjalnej Komisji Liturgicznej

Trudne zadanie wprowadzenia w Polsce posoborowej reformy liturgicznej, zwłaszcza przygotowanie tłumaczenia wszystkich ksiąg liturgicznych, Episkopat zlecił Komisji Episkopatu do Spraw Liturgii i Duszpasterstwa Liturgicznego. Zakres kompetencji tej Komisji był jednak bardzo ograniczony⁶, co odbijało się na jej działalności i wynikach. Skład Komisji nie był zbyt liczny. Na początku soborowej odnowy (1962 r.) liczyła ona 6 członków (4 biskupów i 2 kapłanów), a w 1975 r. liczyła 12 członków (5 biskupów i 7 kapłanów), w 1985 r. 16 członków (w tym 6 biskupów). W oparciu o nowy Statut Konferencji Episkopatu dokonano ostatnio restrukturyzacji wszystkich Komisji Episkopatu, zmieniła się również Komisja ds. Liturgii i Duszpasterstwa Liturgicznego. Obecnie członkami mogą być tylko biskupi, a inne osoby tylko konsultorami.

Jednym z podstawowych problemów, jakie od samego początku nurtuje Komisję Liturgiczną Episkopatu była sprawa właściwej formacji kapłanów i wiernych. Wynika to chociażby z listu pasterskiego Episkopatu do kapłanów z 1965 r., przygotowanym przez bpa F. Jopa, przewodniczącego Komisji: "Episkopat przystępuje do realizacji postanowień soborowych i serdecznie zachęca wszystkich kapłanów oraz wiernych do podjęcia pracy nad poznaniem soborowego dzieła odnowienia liturgii i nad jego urzeczywistnianiem w praktyce życia (...). Sprawą jednak niezmiernie ważną jest odpowiednie pouczenie i stopniowe wychowanie wiernych do liturgii, gdyż jej odnowienie nie może być pojmowane jako jedynie zmiana form i tekstów liturgicznych, lecz takie uświadomienie wiernych i taka działalność duszpasterska, dla której liturgia byłaby szczytem i źródłem"⁷

Jak widać z powyższego, od samego początku problem został właściwie postawiony, gdyż najważniejszą rolę przypisano odpowiednio pogłębionej formacji liturgicznej wiernych, która jedynie "może doprowadzić do odrodzenia ich życia religijnego". Jako warunek niezbędny do osiągnięcia tego celu biskupi zobowiązują się wprawdzie do przeszkolenia samego duchowieństwa, co wyrażają

⁶ Stwierdzał to kilkakrotnie jej przewodniczący, bp F. Jop: "Kompetencje naszej Komisji Liturgicznej są dość ograniczone" (pismo z 1 XI 1973), oraz "Chciałbym zaznaczyć, że każdy wniosek z terenu referuję na Konferencji Episkopatu. Nie decyduję jednak w tych sprawach, a spełniam to, co Konferencja uchwała" (pismo z 5 V 1965), Arch. Kom. Lit. Ep, t. IVb.

⁷ *List pasterski Episkopatu Polski do kapłanów, 27 I 1965, WUDO 20: 1965 s. 58-59.*

słowami: "Będą urządzane liturgiczne konferencje dla duchowieństwa, powołane zostaną do życia duszpasterskie instytuty liturgiczne i będzie zorganizowane stałe doszkalanie w zakresie liturgii" ⁸

Te piękne postulaty w dużej mierze pozostały jednak na piśmie. Nie powołano wówczas ani jednego instytutu liturgicznego. Nie było warunków do stworzenia centralnych i ogólnopolskich instytucji, w tym również wydawania popularnych czasopism i materiałów pomocniczych. Pracy formacyjnej nie była w stanie poprowadzić również Komisja Episkopatu, która zajęta była przede wszystkim przygotowaniem polskich przekładów ksiąg liturgicznych.

Z tej trudnej sytuacji bp F. Jop widział tylko jedno wyjście: zrezygnować z centralnego, czyli ogólnokrajowego dokształcania kapłanów i wiernych, a zorganizować i rozwinąć różne formy takiej formacji w poszczególnych diecezjach. Na posiedzeniu Komisji Episkopatu w dniu 15 X 1966 r. przedstawił konkretny projekt, który przewidywał oparcie całej pracy formacyjnej, związanej ze wprowadzaniem reformy liturgicznej w parafiach, na diecezjalnych komisjach liturgicznych. Biskupowi Jopowi chodziło o stworzenie takich warunków prawno organizacyjnych i o powołanie w diecezjach takich zespołów ludzi, którzy byliby w stanie pokierować - z upoważnienia miejscowego biskupa ordynariusza - całym procesem odnowy liturgicznej w diecezji i parafiach.

Biskup Jop oparł ten plan na zaleceniach soborowej Konstytucji liturgicznej (n. 45-46) oraz na Instrukcji o należyтым wykonaniu Konstytucji liturgicznej (Inter Oecumenici) z 26 IX 1964 r:

"Zadaniem diecezjalnej Komisji liturgicznej pod przewodnictwem biskupa jest:

a) Zapoznać się ze stanem działalności duszpasterstwa liturgicznego w diecezji;

b) Dokładnie urzeczywistniać to, co kompetentna władza ustaliła w dziedzinie liturgii, jak również zwracać uwagę na studia oraz inicjatywy, które gdzie indziej dokonują się na tym polu;

c) Poddawać i popierać różne inicjatywy praktyczne, które mogą się przyczynić do postępu liturgii, zwłaszcza zaś gdy chodzi o pomaganie kapłanom już pracującym w winnicy Pańskiej;

d) W poszczególnych wypadkach, albo też nawet dla całej diecezji, podsuwać odpowiednie i stopniowe plany pracy duszpasterskiej w dziedzinie

⁸ Tamże, s. 58.

liturgii; wskazywać albo też powoływać nadających się do tego ludzi, którzy mogą pomagać kapłanom lub przygotowywać odpowiednie pomoce;

e) Usilnie zabiegać, aby inicjatywy, podejmowane dla pielęgnowania życia liturgicznego w diecezji postępowały naprzód przy jednomyślnej i wzajemnej pomocy innych stowarzyszeń, stosownie do tego, co było powiedziane o Komisji Konferencji Biskupów" (n. 47)⁹.

W oparciu o powyższe postanowienia bp Jop przedstawił także swój plan Konferencji Episkopatu, która go zaakceptowała i poparła¹⁰. Biskup zobowiązał się przygotować specjalny statut dla bardziej skutecznej pracy diecezjalnych komisji liturgicznych. W wielu diecezjach takie komisje już istniały, ale nie przejawiały większej inicjatywy i chęci działania.

W materiałach archiwalnych zachowały się dokumenty, w których prześledzić możemy proces powstawania pierwszego statutu diecezjalnych komisji liturgicznych. Ostateczną redakcję statutu opracował bp F. Jop. Wpierw jednak rozesłał do wszystkich biskupów ordynariuszy specjalny kwestionariusz. Z nadesłanych odpowiedzi wynikało, iż na 24 diecezje większość posiadała formalnie założone "Komisje", a w kilku były one w stanie tworzenia się, natomiast własny statut posiadało tylko pięć komisji, a trzy jedynie krótki regulamin¹¹.

Projekt statutu przedstawił bp Jop przewodniczącym komisji diecezjalnych, których zwołał na specjalne posiedzenie robocze do Nysy w dniu 30 III 1967 roku. Zaproszenie i program konferencji przesłał do wszystkich biskupów ordynariuszy, dzięki czemu reprezentowane były prawie wszystkie diecezje, a wśród uczestników było nawet pięciu biskupów. Obrady miały charakter informacyjno szkoleniowy. Wygłoszono pięć referatów¹². Głównym jednak celem konferencji był projekt statutu, który bp Jop przedstawił i wręczył wszystkim uczestnikom z prośbą o nadesłanie uwag od poszczególnych komisji.

Nadesłane uwagi zostały w dużej części uwzględnione przy ostatecznej redakcji statutu. Drobne poprawki nanieśli również członkowie Komisji

⁹ Kongregacja Obrzędów. Instrukcja *Inter Oecumenici*, 26 IX 1964, nn. 44-46. AAS 56: 1964 s. 886-887; tekst polski WUDO 20: 1965 s. 1-12.

¹⁰ Arch. KDOp, Fr. Jop. *Notatki z KEP*, 12 V 1967, z. IV, s. 16, (rkps).

¹¹ Zob. H. Sobeczko. *W trosce o liturgiczne dziedzictwo* s. 164.

¹² Wygłoszono następujące referaty: 1. *Zakres praw i obowiązków diecezjalnej Komisji liturgicznej* (bp T. Szwagrzyk); 2. *Projekt statutu DKL* (bp F. Jop); 3. *Formacja liturgiczna kapłanów, kleryków i wiernych* (bp A. Wronka); 4. *Odnowa liturgiczna w Polsce i prace Kom. Lit. Episk.* (o. F. Małaczyński OSB); 5. *Język polski i śpiewy polskie w liturgii* (bp S. Jakiel), zob. Arch. KDOp, protokół z obrad konferencji z 30 III 1967

Liturgicznej Episkopatu Polski, która ostatecznie projekt zaaprobowała na swym posiedzeniu w dniu 4 I 1968 roku. Tak opracowany i wszechstronnie przekonany statut przyjęła Konferencja Plenarna Episkopatu w dniu 24 I 1968 roku. Po jednym egzemplarzu statutu otrzymali wszyscy biskupi diecezjalni.

Statut DKL zawierał dziewięć działów: I. Charakter Komisji, II. Skład personalny, III. Kierownictwo Komisji, IV. Kadencja (5 lat), V. Uchwały i wyjaśnienia Komisji, VI. Zebrania Komisji (4 razy w roku), VII. Obowiązki i zadania Komisji (w 10 punktach), VIII. Środki działania, IX. Dekanalni referenci liturgiczni¹³

Uchwalony w 1968 r. statut niewątpliwie przyczynił się do ożywienia działalności DKL. Komisje w poszczególnych diecezjach zajęły się przede wszystkim wprowadzaniem kolejnych ksiąg liturgicznych, jakie ukazały się w Polsce w latach 1969 - 1986 (w sumie około 25 tytułów: obrzędy sakramentów św., Lekcjonarz mszalny, Mszał Rzymski, Liturgia Godzin).

W jakim stopniu w poszczególnych diecezjach posoborowa reforma liturgiczna została wprowadzona, trudno dziś powiedzieć. Zagadnienie to zostało opracowane jedynie częściowo w kilku diecezjach. Omówienie całej problematyki wymaga odrębnych badań naukowych.

3. Drugi Statut Diecezjalnej Komisji do Spraw Liturgii i Duszpasterstwa Liturgicznego

Konferencja Episkopatu Polski w dniu 21 VI 1991 r., po 23 latach od uchwalenia pierwszego Statutu DKL, zatwierdziła nowy *"Ramowy Statut Diecezjalnej Komisji do Spraw Liturgii i Duszpasterstwa Liturgicznego"*

W preambule "Ramowego Statutu" stwierdza się, iż w okresie posoborowym "w poszczególnych diecezjach prace Komisji koncentrowały się przede wszystkim na wprowadzeniu w życie posoborowych ksiąg liturgicznych", natomiast "w zmieniających się obecnie warunkach zachodzi konieczność ponownego ożywienia działalności Komisji Liturgicznych w poszczególnych diecezjach" To ożywienie ma dotyczyć "zwłaszcza pogłębionych form pracy formacyjnej oraz duszpasterstwa liturgicznego" (n. 1). Tak wyraźnie określony cel działalności Komisji stał się również powodem nowego określenia komisji, a zwłaszcza wyraźnego zaakcentowania problematyki duszpasterstwa liturgicznego.

¹³ Tekst został opublikowany w WUDO 23: 1968 s. 93-96.

Mimo nowej nazwy Komisji jej "Ramowy statut" jest zasadniczo powtórzeniem poprzedniego. Przewiduje się taki sam skład Komisji i czas trwania kadencji. Nowy jest zapis automatycznego przedłużania kadencji na następne 5 lat, jeśli nie nastąpiła nowa nominacja członków Komisji. Kierując się pewnym realizmem nowy Statut zmniejszył również częstotliwość zebrań Komisji z czterech do dwóch w ciągu roku.

Na bardziej szczegółową analizę zasługują jednak trzy ostatnie działy: Obowiązki i zadania Komisji (n.15), Środki działania Komisji (n. 16-18) oraz Dekanalni referenci do spraw liturgicznych (n. 19-21).

Statut wylicza zadania Komisji opierając się głównie na wspomnianej wyżej Instrukcji *Inter Oecumenici* (n. 47). Cała uwaga pracy Komisji winna być skierowana na rozwój duszpasterstwa liturgicznego w diecezji. W tym celu najpierw trzeba stale rozpoznawać aktualny stan tego duszpasterstwa na własnym terenie (n. 15 a) oraz śledzić jego rozwój w innych ośrodkach kościelnych (n. 15 c), aby z kolei najlepsze inicjatywy i rozwiązania przedkładać do aprobaty Biskupowi Ordynariuszowi, a także przygotowywać i dostarczać duchowieństwu potrzebne materiały pomocnicze (n. 15 b i d).

Drugi ważny zakres prac Komisji dotyczy pracy formacyjnej duchowieństwa i wiernych (n. 15 e-h). Komisja winna organizować kursy, "Dni Liturgiczne" i inne spotkania formacyjne, a także przygotowywać potrzebne materiały formacyjne. Nowością jest zobowiązanie Komisji do przygotowania i stałej formacji nadzwyczajnych szafarzy Eucharystii (n. 15 i).

Trzeci zakres prac Komisji winien koncentrować się na czuwaniu nad poprawnością duszpasterstwa liturgicznego w diecezji, w szczególności: "aby życie liturgiczne w diecezji rozwijało się zgodnie z zarządzeniami i wytycznymi Stolicy Apostolskiej, Konferencji Episkopatu i Biskupa Diecezjalnego" (n. 15 f); "aby teksty w modlitewnikach i śpiewnikach wydawanych w diecezjach, zgadzały się z obowiązującymi księgami liturgicznymi" (n. 15 g); "aby do sprawowania Eucharystii i innych sakramentów była używana materia ważna i godziwa" (n. 15 j); "aby plany budynków kościelnych, zwłaszcza urządzenie wnętrza odpowiadało przepisom kościelnym i liturgicznym" (n. 15 h).

Swoje zadania Komisja powinna realizować poprzez szczegółowo wyliczone w Statucie środki działania (n. 16-17). Oprócz wymienionych wyżej podkreślono obowiązek troski członków Komisji "o utrzymanie bezpośredniej i ożywionej łączności z duchowieństwem i różnymi grupami apostołatu liturgicznego w diecezji" (n. 16), a także poprzez samoformację członków Komisji, którzy winni brać udział "w sympozjach i wykładach, jakie odbywają się na Wydziałach i Instytutach Pastoralno - Liturgicznych, celem pogłębienia własnej wiedzy liturgicznej" (n. 18 c).

Specjalne znaczenie w rozwoju duszpasterstwa liturgicznego w diecezji Statut przypisuje dekanalnym referentom do spraw liturgicznych, wybranym spośród duchowieństwa dekanatu (najlepiej spośród proboszczów) i zatwierdzonym przez Biskupa Diecezjalnego (n. 19). Dekanalny referent, jako pomocnik dziekana, ma pozostawać w ścisłej łączności z Diecezjalną Komisją, a "w dekanacie ma zajmować się sprawami liturgicznymi, czuwać nad prawidłowym rozwojem duszpasterstwa liturgicznego i regularnie przedstawiać problematykę liturgiczną na konferencjach dekanalnych" (n. 20). Przynajmniej raz w roku Komisja urządza dla nich specjalne spotkanie (n. 21).

Ramowy Statut podpisany jest przez Prymasa Polski ks. kard. J. Glempa oraz ówczesnego przewodniczącego Komisji Episkopatu do Spraw Liturgii i Duszpasterstwa Liturgicznego ks. biskupa Tadeusza Rybaka.

4. Wnioski końcowe i propozycje

1) Dotychczasową działalność Komisji Liturgicznych w poszczególnych diecezjach i ich skuteczność można różnie oceniać. W większości diecezji odegrały one bardzo pozytywną rolę w okresie posoborowym, zwłaszcza przy wprowadzaniu kolejnych ksiąg liturgicznych. W niektórych diecezjach były to twory fikcyjne, brakowało specjalistów i nie miały one należytego wsparcia ze strony własnego Biskupa.

2) Nowy Statut zmienił nazwę Komisji, a tym samym wytyczył jej nowe cele i zakres działalności. Ma to być Komisja do Spraw Liturgii i Duszpasterstwa Liturgicznego. Duszpasterstwo to należy to istotnych zadań każdej parafii. Jego jakość i skuteczność uzależniona jest od wielu czynników, ale jednym z istotnych pozostanie właściwa formacja duchowieństwa i wiernych. Doświadczenie uczy, iż w tym zakresie najskuteczniejsza może być praca Komisji "nad" i "z" dekanalnymi referentami liturgicznymi. Ważny będzie ich dobór, nie zawsze bowiem sprawdza się praktyka bezpośredniego wyboru z grona księży dekanatu; lepszy będzie wybór pośredni, wybór jednego z dwu kandydatów zaproponowanych przez Komisję lub Biskupa Diecezjalnego. Dobre wyniki dają ponadto regularne spotkania formacyjne dla referentów dekanalnych. To oni najskuteczniej czuwają nad poprawnością i właściwym rozwojem duszpasterstwa liturgicznego w parafiach całego dekanatu. Statut gwarantuje im również możliwość regularnego przedstawiania problematyki liturgicznej na konferencjach dekanalnych. Należy jednak pamiętać, iż aktywność dekanalnych referentów będzie wprost proporcjonalna do działalności samej Komisji. To Komisja Diecezjalna winna podnosić ich kwalifikacje liturgiczne, inspirować i swoim autorytetem wspierać ich działalność w dekanacie, a także dostarczać z odpowiednim wyprzedzeniem materiały pomocnicze.

3) Oprócz stałej pracy formacyjnej (konferencje dekanalne, rejonowe, kursy i sympozja, publikacje w katolickich mass mediach, materiały formacyjne Komisji, prenumerata biuletynów i czasopism liturgicznych) Diecezjalne Komisje powinny zająć się w najbliższej przyszłości takimi działami duszpasterstwa liturgicznego jak: niedzielna Eucharystia (praca zespołów liturgicznych w parafiach), sakramenty inicjacji (instytucja katechumenatu dorosłych), ponadparafialne (dekanalne) kształcenie lektorów, diecezjalna formacja nadzwyczajnych szafarzy Eucharystii oraz muzyków kościelnych (organistów i dyrygentów).

4) Przy aktualnym podziale administracyjnym Kościoła w Polsce warto zastanowić się nad zaleceniem zawartym w przytoczonych wyżej dokumentach kościelnych, stwierdzającym, iż "czasami może się okazać właściwe, aby kilka diecezji utworzyło jedną Komisję" (KL 45), a ponadto połączyć ją z Komisją Muzyczną. Muzyka stanowi przecież integralną część liturgii. Dla przykładu można wskazać, iż od kilku lat owocnie pracuje "Międzydiecezjalna Komisja Liturgiczno - Muzyczna dla Diecezji Gliwickiej i Opolskiej"

5) Nowy Statut zleca również Komisjom Diecezjalnym troskę o to, "aby do sprawowania Eucharystii i innych sakramentów była używana materia ważna i godziwa" (n. 15 j). Chodzi zwłaszcza o kontrolę nad wypiekami hostii i sprzedażą wina mszalnego. Często całą odpowiedzialność za "ważność i godziwość" materii chleba i wina do sprawowania Eucharystii pozostawiono handlowcom. Powstały różnego rodzaju wytwórnie "opłatków", które produkują również hostie mszalne. Podobnie kupuje się wina, które posiadają jedynie naklejone etykiety informujące, iż jest to "wino gronowe", brakuje natomiast numeru identyfikacyjnego i dokładnej nazwy producenta. Wydaje się, iż sprawa stałego czuwania nad ważnością i godziwością materii do sprawowania Eucharystii wymaga ogólnokrajowych uregulowań.

6) Diecezjalne Komisje do Spraw Liturgii i Duszpasterstwa Liturgicznego (oraz Muzyki Kościelnej) powinny działać w ścisłej łączności z liturgiczną Komisją Episkopatu, co w minionym okresie nie zawsze miało miejsce. Od Komisji krajowej diecezje powinny otrzymywać różnego rodzaju wsparcie, a zwłaszcza opracowania i materiały pomocnicze. Każdego roku powinno mieć miejsce przynajmniej jedno spotkanie szkoleniowo informacyjne dla przewodniczących Diecezjalnych Komisji.